

'Veranderingskaarten' (ca. 1820-1830) Museum van de Speelkaart

Wat is fascinerender dan te worden bedrogen? Niet iedereen is weg van voetbal of opera, maar van goochelen houden we allemaal. Je kijkt er naar, weet dat het bedrog is en toch wordt het onmogelijke mogelijk. Sinds de oudheid nemen goochelaars ons bij de neus. Samen met acrobaten, potsenmakers en muzikanten gingen ze de markt op. Goochelen hoort daarom bij de oudste straat- en podiumkunsten.

Voor een aantal van hun trucs gebruiken goochelaars aangepaste middelen, zoals een fles zonder bodem, een kist met een dubbele wand of speelkaarten met twee voorkanten. Hierdoor kunnen ze vrij eenvoudig illusies creëren waar we met open ogen in trappen. Elke goochelaar heeft wel wat van deze geprepareerde hulpstukjes in zijn trukendoos.

Maar vele kunststukjes zijn enkel het resultaat van manipulatie en vingervlugheid. Geen dubbele bodems, spiegels of andere effecten, alleen de vaardigheid van de goochelaar telt. Met eindeloos geduld en oefening slaagt hij er in kaarten weg te schieten of te doen verdwijnen. Allerminst een simpel trucje!

Een klassieker zijn kaarten die veranderen. De goochelaar houdt enkele kaarten in een waaertje, leidt je even af en plots zijn de kaarten veranderd. Hiervoor worden meestal getrukeerde kaarten gebruikt met twee verschillende helften. Door de ene en daarna de andere helft te bedekken, lijkt het alsof de kaarten zijn veranderd. Hoewel dit in principe een eenvoudige truc is, vraagt een feilloos en vlot uitgevoerde waaier best heel wat oefening.

Waaiers of “veranderingskaarten” zijn tegenwoordig in de gespecialiseerde handel te koop. Vroeger maakten goochelaars ze zelf. Het object van de maand is een dergelijk staaltje huisvlijt uit het begin van de 19de eeuw. Hiervoor is een wel heel bijzonder kaartspel gebruikt, uitgebracht na de Slag van Waterloo (1815). De kaarten zijn gedeeltelijk met andere speelkaarten maar ook met roodbruin, zwart en goudkleurig papier beplakt. Met dit setje kan je dus verschillende veranderingen uitvoeren.

Het kaartspel werd door Industrie-Comptoir, een speelkaartenfabriek in Leipzig, gedrukt. De heren en boeren stellen de geallieerden voor die Napoleon definitief uitschakelden. Deze kaarten waren ook bij ons te koop, P.J. Brepols bestelde ze in Duitsland, voorzag ze van een verpakking met zijn eigen naam en verkocht ze. Voordat Brepols in 1826 zelf kaarten begon te maken, kocht hij zijn kaarten elders in. Wie van dit historische spel een waaier voor goochelaars maakte, weten we helaas niet. Maar ongetwijfeld zorgden deze “veranderende” kaarten in handen van een goochelaar voor amusement en verbazing.

Tekst: Filip Cremers

Foto: Bram Luyts

Archief & Musea Turnhout

Gegevens:

- “*Jeu de l'Alliance. Alliance sehr fein*” Druk: Industrie-Comptoir, Leipzig 1815.
Distributie onder meer P.J. Brepols, Turnhout. Naderhand vermaakt tot goochelkaarten, ca. 1820-1830.
- 27 kaarten (11 onveranderd, 7 half overplakt met gekleurd papier, 6 half overplakt met andere kaarten, 3 geheel overplakt met gekleurd papier)

Inventaris:

Nationaal Museum van de Speelkaart
Druivenstraat 18, B-2300 Turnhout
Inv. MS: S 00285-00288

Literatuur:

- Klaus-Jürgen Schultz & Frieder Büchler, *Die Spielkarten des Industrie Comptoirs in Leipzig*, Bube Dame König / Studien zur Spielkarte Nr. 12, Hamburg / Au 2007, p. 7, 132-133.

Het object van de maand is een initiatief van Archief & Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (doorklikken naar Object van de Maand).

Archief & Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout

Tel: +32 14 44 33 98 • www.archiefenmuseaturnhout.be

v.u.: Eric Vos, Boomstraat 6, B-2300 Turnhout, +32 14 44 33 11